

A múltról és napjainkról...

Takács Gábor riportjai

Gabnai Katalin

– 1974-ben Mezei Éva révén kerültél kapcsolatba a drámapedagógiával. Mester és tanítvány viszony volt?

– Még egy kicsit több is. Több, mert egy rettenetesen intenzív, és félelmekkel, gyomorgörcsökkel teli kapcsolat volt. Az Éva nagyon nehéz ember volt. Kemény és nagyon következetes. Átszerelte a világot, aki tudott ment vele. Éva a fejevadászok közé tartozott, mint általában ennek a mozgalomnak a nagy öregjei. Még akkor is odafigyelt az emberekre, ha nem ugyanazt az ábécét mondták, ami neki fontos volt. Én rettegvén tiszteltem a Mezei Évát. Ő figyelte, hogy én merre megyek, megtiltotta, hogy a Színművészeti Főiskolára jelentkezsek. Azt mondta, hogy menjek egyetemre.

– A hetvenes évek közepétől te ezzel a módszerrel dolgoztál. Emlékszel azokra, akik szintén ebben az időszakban, tehát a hetvenes évek közepe-vége felé kezdték ezt?

– Igen, ezek azok voltak, akik még a legelső 1974-76-os kurzusokon részt vettek, amiket a Debreczeni Tibor szervezett. Merthogy ez a „dolog” (a drámapedagógia) két oldalról érkezett. Egyrészt eljöttek ide külföldiek, és a Tibor tőlük hallott ezekről, meg hát voltak a drámapedagógiának magyar hagyományai is. Itt van például a Rudolf Éva, aki senki külfölditől nem tanulta. Aztán voltak a híres-nevezetes makói tanfolyamok, ahol fantasztikus pedagógusok voltak, akik már azóta bele is fáradtak ebbe az egészbe. Voltak a gyakorló pedagógusok, Baranyai Gizi például Gödöllőn, Botos István, aki fantasztikus rendező volt, s két községnek vagy városkának a csoportját vezette, Csurka Krisztina, aki azóta középiskolai tanár lett, természetesen Debreczeni Tibor és felesége, Kósa Vilma, Dratsai Zsigmondné, a csodálatos Dratsai Eszter Hódmezővásárhelyről, Előd Nóra, Kovács Andrásné, Rozika és hát itt voltak azok, akik a külföldi kapcsolatokat elősegítették: természetesen Máté Lajos és Takácsy Gizella. Itt voltak az elméleti emberek: Mérei Ferenc, mindannyiunk szeretett Montágh Imréje, Buda Béla, László János, szóval ezek, akik a pszichológiai oldalon voltak. Ők voltak az induló nagy csapat.

– A hetvenes évek végétől egészen addig, amíg megalakult a Társaság, mi kötött össze benneteket?

– Mondok valami furcsát. Az kötött össze bennünket, hogy a Debreczeni ezt fontosnak tartotta, engedte és hívta, hogy legyen, és e mögött volt egy szervezeti háttér, az úttörőmozgalom. Mert az úttörőmozgalomnak minden tavasszal fesztiváljai voltak, ezekre a fesztiválokra rá tudtuk szervezni azokat a szakmai rendezvényeket, ahol el lehetett mondani, meg lehetett mutatni, hogy ehhez a produkciókészítéshez valami más is társul.

– Mik voltak azok a dolgok, amik miatt szervezetileg is meg kellett, hogy alakuljon a Társaság?

– Elsősorban kezdett fogyni a pénz. Egyre jobban lehetett érezni, hogy ennek az ügynek nincs országos gazdája. A fesztiválok színvonala romlott, nekünk pedig fontosabbá vált a nevelési része a dolognak, mint maga a produkció. Ahhoz, hogy a képzéseket rendesen meg lehessen szervezni, hogy az információt rendesen lehessen áramoltatni, ehhez volt szükség a Társaságra.

– Valamiféle munkafelosztás működött a kezdetektől. Ezen belül neked mi volt a szereped?

– Sokszor voltam elnökhelyettes, gondolom azért, mert ott dolgoztam az Intézetben egy ideig. 1988-ban lekerültem Pécsre, tehát megszakadt a kapcsolatom az országos központtal. Azt hiszem, le is mondtam az elnökhelyetességről, mert azt éreztem, hogy nem tudok kellő energiát ráfordítani. Aztán egyre jobban belekerültem az oktatásba, mindig valahol az oktatási bizottságban voltam. Annak idején az Intézetből megmaradtak a felsőbb szintű kapcsolatok, később odakerültem a minisztériumba. Egyszerűen arról volt szó, hogy ismertem a szobaszámot vagy a folyosót. Ez persze néha fontos lehet. Meg egyfajta kudarcűrő-képességre és kompromisszum-készségre is szükség volt...

– Van egy dolog, amiről, bevallom, nagyon keveset tudok. Nem is olyan régen kiléptél az elnökségből. Volt ennek konkrét oka?

– Ennek volt konkrét oka, nagyon sokat szenvedtem miatta. Nem akarok róla beszélni.

– Rendben. A magad szerepét hol és hogyan látod ma a Társaságon belül?

– Tökéletesen kívül.

– ???

– Igen.

– *Ez azt jelenti, hogy nem érdekel, ami a Társasággal történik?*

– De, érdekel. De én már megöregedtem. Csináljátok! Tényleg, minden rossz százíz nélkül mondom. Csinálni, menni kell! Éntőlem idegen az a hangnem, ami sokszor megnyilvánult a Társaságon belül, és nekem ehhez nincs erőm, hogy ezt megváltoztassam. Inkább kilépek. Nem a Társaságból, hiszen társasági tag vagyok és az is szeretnék maradni.

Azt heroikusnak tartom, amit a Szakall Judit csinál. Az valami embertelen és nagyszerű munka, mert mindannyiunkkal megpróbál szót érteni. Velem is, a Kaposi Lacival is, a Tiborral is, veled is. Emberfölötti, amit a Judit csinál, azt el kell ismerni. Az is emberfölötti, amit a Debreczeni csinált, csak azt ti nem tudjátok. Két nagyszerű ember van itt, öröklük kell beszélni. És vannak nagyon okos és munkabíró emberek.

– *Tíz év az mégiscsak egy kerek évforduló. Kicsit ünnepelni lehet.*

– Lehet ünnepelni azt, hogy egy terület szakmává vált, hogy vannak olyan emberek, akik ezt képesek a vállukra emelni. Ezt kell ünnepelni. Ez a legfontosabb, hogy vannak emberek, akik ezt ilyen hosszú időn keresztül csinálták, most is csinálják, és hogy olyasvalaminek a képviselőjére is alkalmas a Társaság, ami életfontosságú lett például a magyar iskolák életében.

Nem lehet azt várni, hogy egy módszer állandóan zseniket termeljen. És ettől vagyunk kissé csalódottak... Ugyan! Rengeteg kiváló ember van. Jó dolog ez. Egy társaság elsősorban szükséges, másodsorban lehet jó. Ritkán. De ha nem jó, akkor is csinálni kell.

– *Van mitől féltetni ma a drámát vagy a Társaságot?*

– Mindkettőt van mitől féltetni. Minden dolgot lehet a félremagyarázástól féltetni. Énnekem személy szerint az a főbiám, hogy egy technika vagy technikák válnak oltári dísszé és tárgyá, imádat tárgyává és kizárólagos célokká. Az emberekre meg menet közben nem figyelünk. Rémülten hallok olyan órákról, amikor valamit csinálnak, az óra jó, tisztességes, de nem egy bizonyos mechanizmust követ, és mindenki a szívéhez kap, hogy hol volt ez meg az, aztán elősorolják azt a három fogalmat, amit elemzési segítségül megkapunk különböző tanfolyamokon. Azt tartom elképesztőnek, hogy azt gondoljuk, hogy megtanítunk egy technikát és akkor kész, vége. És az ember mit csinál utána?

Egy magatartást kell megéreztetni, nem egy technikát kell megtanítani. És itt van az én nagy bajom. Annak a magatartásnak működnie kell a hétköznapi életben is, amit mi a szakkönyvekben leírunk.

– *Vannak ennek a magatartásnak kulcsszavai?*

– Vannak: tolerancia, emberség, igazmondás. A szakmai felkészültséget tárgyalási alapnak tartom. Az ember olyan rövid időt tölt a földön, én már tudom. Mindjárt vége van ennek az egésznek. Meg kell tanulnunk örülni a másik embernek, és odanézni kellő csodálkozással.

– *Mi adja ennek a sokféle dolognak az alapját? Mi a közös?*

– Olyan választ tudnék erre adni, amin mind a ketten nevetnénk. Semmi más, technikai alapja van. A többi morál.

– *Ennek megvalósulásában mit tud segíteni a Társaság?*

– Lélegzethez enged minden irányzatot, megsegíti azokat az embereket, akik nem napi 10 órában csinálják ezt, hanem az életükért küzdenek, az anyagi és erkölcsi fennmaradásukért a végvárokon és a fronton. És ahogy a tanítványaim szokták mondani, a csöngetős moziban dolgoznak, tehát az iskolában, ahol negyvenöt perc van. Nem abból élnek, hogy színész-drámatanárok, mint ti vagytok, vagy főiskolán tanítanak, mint például én és a mániájukat élhetik ki, hanem végzik a dolgukat és még pluszba ezt is csinálják. De hát természetes, hogy azok kezébe kerül az irányítás, akik ezt napi roboton kívül, napi szerelemből is csinálják. Csak ott vannak ők és velük is kell törődni, akik helyett vagyunk és akiket képviselünk.

– *De ez kétirányú dolog, hiszen csak annak lehet segíteni, aki maga is akarja.*

– Persze, hányan vagyunk olyan tanfolyamokon, ahová megérkeznek ezek a „hölgyek vagy urak” – mert most már divatos lett a drámapedagógia –, és az első 120 órában még nagyon kellemesen el lehet tölteni az időt, utána jönnek a cifrább dolgok, amikor meg kéne tanulni, pontosabban visszaadni valamit. A jobb tanfolyamokon meghalunk azért szép rendesen és rengeteg energiát adunk le. És amikor az ember már érzi, hogy vannak olyanok, akik csak azt várják, hogy „tesz valamit”, akkor hamar elfogy az ember kedve meg ereje.

– *Mit adott neked a Társaság és mit vársz tőle még?*

– Feladatot adott és azt várom, hogy megmarad, és hogy nem kell szégyenkezniem amiatt, hogy ide tartozom.

– *Ez most félelem vagy tapasztalat?*

– Ez egy félelem, mert rossz ügýhöz tartozni borzasztó érzés. Mert óriási súly, hogy akkor azon változtatni kell, és ha az ember érzi, hogy már öreg, már kevés ereje van, s ő már nem fog ezen változtatni, akkor az meglehetősen kemény órákat eredményez. Tehát csak azért tudok imádkozni, hogy azok, akik erősek és ott vannak, jól csinálják. Ez már a ti ügyetek.

Előd Nóra

– *Emlékszel pontos időpontra? Mikor volt, kik voltak ott az alakulásnál?*

– Nem igazán. 1988-ban volt először szó róla. Debreczeni Tibor volt a kezdeményező, de egy csomóan nagyon lelkesen benne voltunk. Ilyen östulkok.

– *Emlékszel nevekre?*

– Hát hogyne: Gabnai Kati, Kovács Rozika (Jászfényszaru), Kinszki Judit, Bácskai Miska bácsi Szentesről, aztán Debreczeniné Kósa Vilma, Pécsről Petkó Jenő és Vészi Magdi; Tornyai Magdi is az első között volt. Meg Pálffi Mari, Várnai Zsuzsa, Várhidi Attila, a két Éva a békásmegyeri Bárcziból. Szakall Judit is mint színjátszós, és biztos sokakat kihgytam, akik ma már nincsenek a Társaság közelében.

– *Szerinted a többieknek miért volt fontos, hogy a Társaság szervezetileg is megalakuljon?*

– Ezt nagyon pontosan meg tudom mondani. 1988-ban államilag kihúzták a lábunk alól a talajt. Korábban a gyermekszínjátszást és a belőle kinövő drámapedagógiát a Népművelési Intézetben három, erre felesküdt ember irányította. Akkoriban az volt a problémánk, hogy a drámapedagógia behatoljon a közoktatásba. Voltak olyan kemény kísérletek, amelyek során úgy éreztük, hogy végre megtörtént az áttörés az oktatásügy felé. Ez azonban végül is több, mint tíz évig nem történt meg. Viszont 1988-89-ben gyakorlatilag felszámolták a terület intézményes vezetését. Debreczeni Tibort nyugdíjazták, még hozzá egészen ocsmány módon egyik napról a másikra, előzmény és ok nélkül. Gabnai Katit kiutálták (a módjára már nem emlékszem pontosan), ő ezután kezdte a kalandozásait, amik Pécsen, a minisztériumon és a Vas utcán keresztül vezettek Zsámbékra. Máté Lajost pedig egy évvel később úgy nyugdíjazták – ha jól emlékszem –, hogy félállásban maradhatott. Egy fél ember az egész magyar ifjúsági színjátszás ügyére (a drámapedagógiát ő nem képviselte). Nem maradt olyan ember, aki az ügyet állami részről menedzselte vagy vezette volna. Ekkor mondta a Tibor, hogy civil szervezetként kell folytatnunk, ha azt akarjuk, hogy a terület életben maradjon és működjön.

– *Emlékszel még, hogy mik voltak a kezdeti elvek, mi lesz a feladata ennek a társaságnak?*

– Nagyon jól emlékszem, mert ebben mind egyetértettünk. Egyrészt mindannyian nagyon hittünk a dramatikus nevelés személyiségformáló erejében és abban, hogy a társadalomban, ahol a szociális problémák egyre élesednek, nagy szükség van rá. Ez leginkább a rendszerváltás előtt volt. Egy közéleti létezésre alkalmas gyerektípus kinevelésére törekedtünk, a demokratikus légkör, a tanár-diák partnervizony megteremtésére. Egy reformpedagógiai irányzat képviselőjét láttuk a drámapedagógiában.

– *Azóta eltelt tíz év. Mennyire valósult meg ez a célkitűzés? Mennire váltotta be a Társaság a hozzá fűzött reményeket?*

– Nem hagyott ki alkalmat, lehetőséget. Szerintem egyértelműen pozitív a szerepe. Az áttörés a közoktatásban megtörtént és ez a Társaságnak köszönhető. Több száz, több ezer gyerek kap drámapedagógiai nevelést az iskolában.

– *A jelen azért nem ennyire rózsás. A dráma körül most megintcsak jócskán gyűlnek a problémák. A kerettantervek révén az látszik erősödni, hogy nem is olyan fontos ez az egész. Szerinted mi lehet ennek a visszalépésnek az oka?*

– Egyrészt kétségtelen, hogy a közoktatás vezetésében van egy konzervatív fordulat 1998 óta, minden efelé mutat. Másrészt azonban azt hiszem, hogy természetes folyamat megy végbe. Úgy gon-

dolom, hogy telített a piac. Rengeteg olyan dolog van, amivel a gyerekeket érdemes „megkínálni”: a vizuális nevelés, a gyerekfilozófia, nem is szólva a számítógépről és a nyelvekről, ami a gyerekek jövője szempontjából talán elsődleges. A személyiségfejlesztésben is rengeteg olyan alternatív lehetőség van, ami polgárjogot kér és ami nem fér be a tantervbe. Én azt gondolom, hogy a dráma egyike ezeknek a lehetőségeknek. A piac képzett pedagógusokkal többé-kevésbé telített. Nem hiszem, hogy a magyar közoktatás ennél sokkal több drámaórát és drámatanárt el tud viselni. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy álljunk le, hanem azt, hogy a dömping, ami az utolsó négy évben a képzéseken megfigyelhető volt, szükségképpen épült le.

– *Térjünk vissza a Társaság felépítésére! Emlékszel, hogy az alakulás környékén mekkora lehetett a tagság?*

– 20 és 60 fő között lehetett.

– *Ehhez képest most vagyunk 800 körül.*

– A korai közgyűléseken 40-60 fő ült egy teremben.

– *Most is, csak talán más okból. Úgy tűnik, hogy a Társaság irányítása most, ekkora létszám mellett kicsit problematikus. Mintha kezdené kinőni a kereteit. Mit gondolsz a jelenlegi állapotban a feladatvállalásokról? Az ötfős vezetőség, a drámatanács és a tagság között mi lenne a helyes munkamegosztás?*

– Nagyon nagy változást jelent ez a létszám, de még valami fontos: a földrajzi távolság ezelőtt tíz évvel nem számított. Nem volt túl nagy áldozat felülni a vonatra az 50%-os kedvezménnyel, amit esetleg még téríteni is tudott a Társaság, bár akkoriban nem nagyon volt tőkéje. Azt gondolom, hogy nem csak a létszámnövekedés eredménye, hogy decentralizálódott és a jövőben egyre inkább decentralizálódik a Társaság, hanem ezek az anyagi és időproblémák. Nem tudnak ekkora áldozatot hozni a pedagógusok. Másfelől pedig az elmúlt években több száz drámatanár végzett. Ezek közül kinevelődtek a „képzők képzői”. Tehát megteremtődött a lehetősége annak, hogy a helyszínen, régiókban, egyes megyékben saját hazai tanfolyamok, saját műhelyek és egyesületek legyenek. Ezeknek kezd saját arculatuk lenni és az hogy a Társaság most ezekben gondolkodik, az nagyon szükségszerűnek látszik. A kérdés másik része az áldozatvállalás. Van egy borzasztó nagy ellentmondás, és körünknek ezt a jellemzőjét én borzasztóan utálok: hihetetlenül pénz- és érkcentrikussá vált minden, ez pedig a drámapedagógia alapjainál is ellentmondást jelent. Egyfelől azt szeretnénk, ha gyerekeink teljes személyiséggé, kreatívvá válnának a mi áldásos közreműködésünkkel, másfelől arra neveli őket a kor és a társadalom, hogy „kaparj kurta”! Mi alapvetően egy közösségi szellemet képviselünk és egy közösséghez tartozás képességét, a közéletiség ideális modelljét, egy demokratikus létezés ideális formáját próbáljuk közvetíteni, miközben ez a kor nagyon nem erről szól. Hanem igenis a nyelvtanulásról, hogy az általános iskolából már egy alapfokúval, a középiskolából feltétlen egy középfokúval kell kikerülni. Az anyukák pedig oda adják a gyereket, ahol több konvertibilis tudást kap. És a dráma a társadalom szemében nem konvertibilis tudás. Ez önmagában ellentmondás.

– *Akkor most mit ünnepelünk?*

– Az a szó, hogy drámapedagógia, ma már benne van a teljes köztudatban, nem csak a közoktatásban. Tudják a gyerekek, tudják a szülők, hogy mi ez.

Van egy olyan fájdalmas pontja a közéletben való szereplésünknek, hogy magunk között évente ugyan megünnepelünk valakit, aki úgymond a Szakma Nagy Öregje, aki „letett valamit az asztalra”, de ez a visszajelzés társadalmilag, államilag még nem történt meg. A pedagógus-jutalmazások között még nem nagyon láttam olyat, hogy valakit a drámapedagógusi munkájáért tüntettek volna ki.

Azt is gondolom, hogy vannak köztünk mindenféle viták, dehát minden civil szervezetben vannak viták, meg vannak személyes rokon- és ellenszenvek is. De nem hiszem, hogy abban ne értene egyet a Magyar Drámapedagógiai Társaság közelében megfordult pedagógusok többsége, hogy nem volt fölösleges semmi, amit tettünk, és hogy az elmúlt évek eredményeket hoztak.

Azt gondolom, hogy valamennyire túl is teljesítettük az álmainkat.

Kaposi József

– *Én azt hallottam rólad, hogy „sokfunkciós” ember vagy. Mi az a „néhány” dolog, ami most együtt van az életedben?*

– A tanítás és a színház mellett – melyeket az életem elhagyhatatlan részének tekintek – a közoktatás és államigazgatás különböző területein kutatással, szakmai tanácsadással és igazgatási feladatokkal foglalkozom. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy dolgozom az OKI-ban, az OKSZI-ban az OM-ben a NYAK-ban, a SZAKE-ban, a KIMI-ben, valamint a Pesti Barnabás Gimnáziumban és a JIBRAKI Színtársulatban. Ezenkívül vannak egyéb, ad hoc jellegű munkáim, például különböző bizottságokban dolgozom...

– *A Magyar Drámapedagógiai Társaság az ad hoc jellegű elfoglaltságaid közé tartozik?*

– Igen. A Magyar Drámapedagógiai Társaság tavaly beválasztott a tanácsadó testületébe. Ilyen értelemben ez ad hoc jellegű munka, miként az is, hogy a Magyar Történelmi Társulat igazgatóválasztmányában is tevékenykedem.

– *Volt idő, amikor a Drámapedagógiai Társaság nagyobb helyet kapott az életedben?*

– Igen, a kezdeteknél. Ha jól emlékszem 1989-ben Debreczeni Tibornak volt egy előadóestje: „Az öreg ácsot palira vették” címmel. Akkor én a Pesti Barnabás Középiskolában dolgoztam, mint igazgatóhelyettes. Az est után beszélgettünk a színjátszó mozgalom és az iskolai drámatanítás helyzetéről Tiborral. Később Tibor felhívott, hogy az akkor megjelent egyesületi törvény alapján lehetne csinálni egy „dráma társaságot”. Jó – mondtam –, de mit kellene tenni? Azt felelte, egyelőre semmit, csak menjek be hozzá a következő napokban, mert tíz ember aláírására van szükség, akiket fel kell sorolni alapítóként. A következő napokban bementem az akkori Népművelési Intézetbe, elolvastam és aláírtam az alapító nyilatkozatot és az alapszabály tervezetét. Egyébként ez utóbbit egy kicsit furcsáltam is, mert alig foglalkozott szakmai dolgokkal. Ennek ellenére elhoztam az alapszabály tervezetét, és ma már bevallhatom, hogy a később megalakult Szakmunkástanulók Kulturális Egyesületénél ezt a dokumentumot tekintettük kiinduló alapnak.

– *Elég furcsán hangzott ez a történet. Valószínűleg Tibornak nem véletlen juthattál eszébe...*

– Ez alapvetően arra vezethető vissza, hogy a nyolcvanas évek közepéig a drámapedagógia és a diák-színjátszás nem igazán vált el egymástól. Gyakorlatilag azért kerülhettem képbe, mert tanárként akkor már tíz éve dolgoztam a JIBRAKI-val és más-más csoportokban ugyan (Metró, Chemotox), de tulajdonképpen 1973-tól tevékenykedtem a „mozgalomban” – ahogy ezt akkor hívtuk. Erről jut eszembe, hogy az amatőr színjátszó mozgalomnak volt egy fontos szervezete, az Amatőr Színjátszók Országos Tanácsa (ASZIOT), melyet a Népművelési Intézet működtetett, ahol Debreczeni Tibor akkor dolgozott. Ennek a 80-as években én is tagja voltam. Egy évben kétszer-háromszor összehívtak minket, és az amatőr színjátszás elvi dolgairól kellett dönten. Nem tudom, hogy rajtam kívül ki volt az a kilenc ember, aki aláírta a Drámapedagógiai Társaság megalapítását kezdeményező szándéknyilatkozatot, mert úgy mentünk be a Tiborhoz, hogy ki, mikor ért rá.

– *Szerinted a drámapedagógia gyűjtőfogalom?*

– Azt gondolom, hogy a drámapedagógia egy olyan általános pedagógiai módszer, mely a nevelés területén sok irányúan felhasználható. Ennek ellenére azt hiszem, hogy a drámapedagógia, mint önálló műfaj, még nem „futotta ki” magát. Még a szakmához közel állók is összemoszák a diákszínjátszással.

– *Az eltelt tíz év alatt a dráma elég sokféleképpen kerülhetett elő az életedben. Most melyik vonulata a legfontosabb?*

– Nem érzem abban a tekintetben drámapedagógusnak magam, mint ahogy névrokonom, Kaposi Laci. Ő ráállt valamire, amit szerintem nagyon jól csinál. Én közelebb érzem magamhoz a drámán belül a színházi alkotót. Ez nem biztos, hogy kizárólag csak a darab rendezését jelenti, hanem sok esetben a színházi előadás menedzselését, működtetését, esetleg mások „helyzetbe-hozását” jelenti. A drámapedagógiai módszerrel való tanítást, nem mintha nem érdekelne, de talán nem ismerem eléggé. Azt gondolom, hogy ezt igazán az tudja csinálni, aki nagyon komolyan felkészült és bedolgozta magát. Kóklerkedni nem érdemes. Egyébként mindenki mondhatja magáról, hogy drámapedagógus, mert már látott drámát, pedagógust, meg egyébként is „nagy drámái vannak az életében”, csak hát ez kissé komikus...

– *A alapfokú művészeti iskolában és a drámatagozaton folyó munka hogyan kapcsolódik a dráma szóhoz? Mi a lényege a drámatagozatnak?*

– Kezdjük az utóbbival. A középiskolai drámatagozat annyiban kapcsolódik a drámához, hogy ez egy olyan speciális kommunikációs iskola, ahol a dráma eszközeivel történik a személyiségfejlesztés. A dráma eszközeit itt érdemes tágran értelmezni, mert a dráma eszköze a zene, a mozgás is, nem csak a kimondott szöveg. A drámatagozat nem „elő-színművészeti”, hanem egy speciális személyiségfejlesztő oktatási forma, ami a gimnáziumi képzés keretében létezik.

Az alapfokú művészeti iskola olyan, mint a zenei nevelésben már régóta létező zeneiskola, melyben zongora, hegedő stb. tanszakok vannak. A Keleti István nevét viselő művészeti iskolában színjáték tanszakon oktatunk, és ez egy viszonylat új dolog. Abban a tekintetben is új, hogy a tanterve kevésbé művészi irányba megy, de ez összefügg azzal, hogy a Kaposi Laciék csinálták, és több benne a drámapedagógia, mint a többi tanszaknál. Egyébként ezt abszolút helyeslem, hiszen egy tizenéves gyermek esetében komolytalan lenne színművészeti képzésről beszélni.

– *Kicsit kanyarodjunk vissza a Társasághoz. Bármelyik munkáddal kapcsolatban – akár személy szerint is – mit vársz a Társaságtól? Valamiféle segítség akár munkában, akár képviselőben...*

– Kicsit kívülről is figyelve az egyesületet, megállapíthatom, hogy a társaság azt a lehetőséget, amit az egyesületi forma jelentett, szerintem jól kihasználta. Az egyesület benne van a köztudatban. Azt, hogy általában a munkája, színvonala révén, vagy konkrét tagjain keresztül, azt csak az egyesületben folyamatosan dolgozók tudják megítélni. Az egyesület nagy vívmányának tartom azt, hogy a NAT-ba bekevert a művészetek közé a tánc és dráma, még ha ezt a gyakorlatban – miként a felmérések bizonyítják – nagyon kevés helyen csinálják. De törekvések voltak is és vannak is rá. Az iskolákból nagyon sokan jelentkeztek különböző tanfolyamokra, végig is járták azokat, vizsgáztak is. De átütő erővel ez nem jelent meg az iskolai oktatásban. A Drámapedagógiai Társaság miben tud segíteni? Egyrészt a középiskolás diákszínjátszásban, a maga szakmai tapasztalatával, másrészt olyan anyagokkal, amelyek tovább „építik” a művészeti iskolákban a tantervet. Mert a tantervhez a tanmenet, tankönyv, tanári segédkönyv és szöveggyűjtemény is szükséges. A társaság az elmúlt évek során sok minden értékes kiadványt jelentetett meg. De azon is érdemes lenne gondolkodni, hogy az alapfokú művészeti oktatás számára mely szakanyagokat lehetne kiadni. Sajnos nagy a veszélye annak, hogy a drámapedagógia, mint tanítási forma csak az általános iskolákban működik majd. A középiskolában nem sikerült komoly „hadállásokat” szerezni. A Társaságnak azon kellene gondolkodnia, hogy azokban a középiskolákban, ahol nincs drámatagozat, hogyan lehetne az oktatás részévé tenni a drámapedagógiát, mint a tanítás egyik „régí-új” módszerét.

– *Van erre kereslet a középiskolák részéről?*

– A pillanatnyi helyzetből nem szabad kiindulni, hiszen nincs komoly érdeklődés iránta. Ennek két oka van: az elit iskolák szerint a drámapedagógia csak játék, így a komoly „oktató” munka mellett nincs idejük ezzel foglalkozni. A nem elit iskolák pedig nem ismerték fel a drámapedagógiában lévő aktív nevelési lehetőséget. Pedig egyre nagyobb számban vannak nehezen kezelhető diákok. Sajnos nagy számban nő a súlyos kulturális hátránnyal érkező és nehezen szocializálható gyerekek száma a közoktatásban. Az ő nevelésük számára hatékony eszköz lehetne a drámapedagógia. Csak kevés a képzett szakember, s az iskolák sem ismerik el, illetve félreértelmezik az ott dolgozók működését. Az igazgatók nem nevelési kérdések megoldását várják az ott dolgozó drámapedagógusoktól, hanem az aktuális ünnepélyek megrendezését.

– *Évforduló, ünnep. Eltelt tíz év. Van mit ünnepelni?*

– Egy olyan civil szervezetnek, mint a Magyar Drámapedagógiai Társaság van jogalapja az ünneplésre. Ha tíz évet végig tudott csinálni, bizonyította a rátermettségét, mert tíz év nagyon nagy idő. Biztos vagyok benne, hogy egy csomó embernek, akik a megalakuláskor csak lelkesedéssel rendelkeztek, de szakmai felkészültséggel nem, annyi „plusszt” adott az egyesületi munka, hogy saját életükben is különbe lették. Több egyesület alapításánál is részt vettem; őszintén megmondhatom, hogy senki sem gondolta végig, hogy mitől fog működni egy egyesület – ráadásul jobban, mint egy hivatal –, honnan lesz pénz, honnan lesz infrastruktúra és mi fogja fenntartani a tagok munkakedvét. Ezért mindenképpen a „túlélés” is önmagában ünneplésre érdemes.

Aztán még ünnepelni lehet az egyesület szakmai munkáját is. Miközben talpon maradt, aközben színvonalas tanfolyamok, kiadványok születtek a társaság kiadásában. Szerintem rendkívül sokat jelentett az

egyesületnek a Marczibányi Téri Művelődési Központ. Lett otthona és bázisa a társaságnak, melyben bizonyára nagy szerepe van az ottani igazgatónak, Szakall Juditnak is. Fontos és nagy eredmény, hogy az általános iskolákban, főleg az alsó tagozatban elindult valami. A tanfolyamokon és továbbképzéseken sokan vesznek részt. Sok a kedves, jó szándékú tanár, de az igazi teremtmők, akik nem valamilyen gépezet részei, kevesen vannak. Hiányzik az igazi civil kurázi, pedig a társaság eddigi munkája ennek teremtmő képességét példázza.

Peter Slade

válaszol a Research in Drama Education kérdéseire

A *Research in Drama Education*¹ című folyóirat 3. 2. számában *Fred Inglis* arról írt, hogy mely jellemzők határolhatnak körül egy kutatási területet:

De vajon mit nevezhetünk önálló tudományterületnek? Mikor beszélhetünk valamely kutatási terület felfedezéséről, kitalálásáról? Mindenekelőtt akkor, ha meghatároztuk kulcsfontosságú és sajátos jellemzőit. Ezt követően pedig meg kell jelölnünk azokat az elemeket, melyek e terület jegyeit magukon viselik: azokat a – hol szent, hol profán – szövegeket, a határmezsgyén állókat is, melyek tekintetünket a nagy távlatok felé vonzzák. Harmadrészt pedig létre kell hoznunk azt a történetet – mely szót most a teóriával szinonim fogalomként használnám –, melybe az egyes tapasztalati adatok belefoglalhatóak, illetve azon keresztül értelmezhetőek. Végül, de leglényegesebb összetevőként pedig ki kell alakítanunk azt az idiómát, melyet Auden „épesző, megerősítésként szolgáló nyelvezetnek” nevez, és amely képes komolyan, ám némi humorral szólni az élet és halál dolgairól. (Inglis, 1998, p. 251.)

Mik lehetnek azok a kulcsfontosságú elemek, szövegek, elméletek és „idiómák”, melyek a mi *kutatásaink* tárgyát, a drámát meghatározzák? E kérdésekre elsőként *Peter Slade*, a drámatanítás meghatározó jelentőségű alakja válaszol.

Ha arra kérnénk, hogy határozza meg a dráma kulcsfogalmait, melyeket említene?

- A színház és a dráma különbözőségének tökéletes megértését;
- A személyes és projektált játék különbözőségének tökéletes megértését;
- Annak megfontolását, hogy amennyiben tökéletesen megértjük és irányítjuk a drámát, akkor az mindenféle nevelés alapjaként szolgálhat, a magabiztos, kifejező és egészséges személyiség egyensúlyának megteremtése érdekében. Ha rendszeren tanítják, gazdagítja az írást, olvasást, számolást is; a csecsemőkortól felnőttkorig tartó fejlesztés útját a *Child Play* (Slade, 1995) című könyvemben vázoltam.

Könnyebb lesz megérteni a fentiek pszichológiai jelentőségét és értékét, ha elfogadjuk, hogy létezik gyermek-dráma (*child drama*, v. ö.: Slade, 1954), mely önálló művészi formát teremt, hasonlóan a gyermeki képzőművészet alkotásaihoz (ld. erről Viola, Cizek, Herbert Read írásait). Meg kell értenünk, hogy az improvizált játék gyakorlását szolgáló szakasz – amennyiben komolyan vesszük – mély bevonódáshoz és hitelességhez vezet, ez pedig gazdagítja a színjátékot, és így vezet el a Színház csodálatos és civilizált formáihoz.

Kérjük, nevezze meg azokat a személyeket, akik szakterületünkre a legnagyobb hatást gyakorolták, és mondja el, miben látja jelentőségüket.

Egy kicsit zavarban vagyok, mert sokáig egyedül voltam kénytelen dolgozni; azt mondják, én voltam az első, aki professzionális gyermekszínházat hozott létre (1932-ben). Itt felnőttek játszottak gyerekeknek és a gyerekekkel. 1937 körül kezdtem viselkedési és olvasási zavarral küzdő gyerekek megsegítésére, rémálmaik feloldására használni a drámát.

Azt hiszem, 1938-ban történt, hogy a világon elsőként én beszélhettem a drámaterápiáról (*drama therapy*), méghozzá a Brit Orvostudományi Egyesület 1938/39-es ülésén. A pasztorális pszichológusok testülete rákérdezett, mit is érthetett szerintem Jung az „aktív fantázia” fogalmán – Laban egy velem készített interjúbán ezt nevezte *dromenon*-nak, cselekvésnek, én pedig a *Child Drama*-ban személyes játéknak

¹ Eredeti közlemény: Peter Slade Talks, *Research in Drama Education*, Vol. 4., No. 2., 1999., pp. 253-258.